

MEDİKAL TURİZMDE İNOVASYON:

Delphi Tekniği ile Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerileri

Dr. Selçuk AVDEREN

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

*Bu Çalışma Kayseri Üniversitesi Etik Kurulunun 30.11.2021 Tarihli ve 68 Numaralı Kararı ile Yürütülen Doktora Tezinden Üretilmiştir

ISBN 978-625-399-754-0	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Medikal Turizmde İnovasyon: Delphi Tekniği ile Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerileri	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazar Selçuk AVDEREN ORCID iD: 0000-0002-1053-8387	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code BUS000000
	DOI 10.37609/akya.3046

Kütüphane Kimlik Kartı

Avderen, Selçuk.

Medikal Turizmde İnovasyon: Delphi Tekniği ile Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerileri / Selçuk Avderen.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.

168 s. : tablo, şekil. ; 160x235 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253997540

1. Sağlık Yönetimi.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

TEŐEKKÜR

Öncelikle hem doktora eğitimim hem de tez hazırlama sürecinde bilgi ve tecrübeleriyle bana rehberlik eden değerli danışman hocam Kayseri Üniversitesi Rektörü Sayın Prof.Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA'ya;

Tez izleme komitesinde yer alan, tezimi büyük bir titizlikle okuyan ve tezin olgunlaşmasına değerli fikirleriyle katkı sağlayan kıymetli hocalarım Prof.Dr. Ömer ŞANLIOĞLU ve Prof.Dr. Özgür DEMİRTAŞ'a;

Jüride yer alan ve önerileri ile tezin son halini almasına destek sağlayan değerli hocalarım Doç.Dr. Ahmet TERZİ ve Dr.Öğr. Üyesi Harun ÇALHAN'a;

Tezin veri toplama sürecinde araştırmaya görüş ve değerlendirmeleriyle destek olan kıymetli katılımcılara;

Eğitim hayatım boyunca bana güvenen ve manevi desteklerini sürekli hissettiren sevgili eşim Nihal AVDEREN ve çocuklarım Beyza Sena, Ahsen Beril ve Elif Serra'ya;

Son olarak bu çalışmaya katkı sağlayan öğretmen arkadaşlarıma

Sonsuz şükranlarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Selçuk AVDEREN

Kayseri, 2023

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
BÖLÜM 1	
SAĞLIK TURİZMİ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE, GELİŞİMİ VE TÜRLERİ	5
1.1. Sağlık Turizmi.....	5
1.2. Sağlık Turizminin Gelişimi.....	7
1.3. Sağlık Turizminin Çeşitleri.....	10
1.3.1. Termal Turizm	13
1.3.2.SPA-Wellness Turizmi.....	14
1.3.3. İleri Yaş ve Engelli Turizmi	16
1.3.4. Medikal Turizm	17
1.4. Medikal Turizm Kavramı ve Kapsamı.....	17
1.4.1. Medikal Turizmin Tanımı	18
1.4.2. Medikal Turizmin Tarihi	22
1.4.2.1. Dünyada Medikal Turizmin Gelişimi	23
1.4.2.2. Türkiye’de Medikal Turizmin Gelişimi.....	29
1.5. Medikal Turizmin Özellikleri.....	34
1.6. Medikal Turizmin Faydaları	35
1.7. Medikal Turizmin Olumsuz Yönleri.....	36
1.8. Medikal Turizm Hizmeti Sunan İşletmeler	36
1.9. Medikal Turizmde Aracı Kuruluşlar.....	37
1.10. Medikal Turizmin Gelişimine Etki Eden Faktörler	40
1.11. Medikal Turizm Talebinin Belirleyicileri	42
1.12. Medikal Turizmde Kalite ve Akreditasyon	43
1.12.1.Uluslararası Birleşik Komisyonu.....	44
1.12.2.Uluslararası Standartlar Örgütü	45

BÖLÜM 2

İNOVASYONLA İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE, MODELLERİ, ÇEŞİTLERİ VE STRATEJİLERİ..... 47

2.1. İnovasyon Kavramı	47
2.2. İnovasyonun Tanımı	49
2.3. İnovasyonla İlişkili Kavramlar.....	50
2.4. İnovasyon Modelleri	52
2.4.1. Kara Kutu Modeli	52
2.4.2. Teknoloji İtme Modeli	53
2.4.3. Doğrusal İnovasyon Modeli.....	54
2.4.4. Etkileşimli İnovasyon Modeli	54
2.4.5. Fonksiyonel Entegrasyon Modeli.....	54
2.4.6. Sistem Entegrasyonu ve Ağ İnovasyon Modeli	55
2.4.7. Evrimci İnovasyon Modeli	55
2.4.8. İnovatif Çevre Modeli	56
2.4.9. Açık İnovasyon Modeli.....	56
2.5. İnovasyon Çeşitleri.....	57
2.5.1. Ürün İnovasyonu.....	57
2.5.2. Hizmet İnovasyonu	58
2.5.3. Süreç İnovasyonu.....	58
2.5.4. Pazarlama İnovasyonu	59
2.5.5. Organizasyonel İnovasyon	59
2.6. İnovasyon Stratejileri	60
2.6.1. Saldırgan İnovasyon Stratejisi.....	60
2.6.2. Savunmacı İnovasyon Stratejisi	61
2.6.3. Taklitçi İnovasyon Stratejisi	62
2.6.4. Geleneksel İnovasyon Stratejisi	62
2.6.5. Bağımlı İnovasyon Stratejisi.....	62
2.7. İnovasyona Engel Olan Faktörler.....	63
2.7.1. İnovasyona Engel Olan İçsel Faktörler	65
2.7.2. İnovasyona Engel Olan Dışsal Faktörler	66
2.8. İnovasyon Engelleri İle İlgili Alanyazın	69

BÖLÜM 3

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE BULGULARI.....	73
3.1. Araştırma Probleminin Tespiti.....	73
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	75
3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	76
3.4. Araştırmanın Varsayımları	76
3.5. Araştırmanın Paradigması.....	77
3.6. Araştırmanın Yöntemi.....	77
3.7. Araştırma Deseni	78
3.8. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği.....	79
3.9. Veri Toplama Süreci.....	80
3.9.1. Soru Formunun Oluşturulması ve Pilot Test Uygulaması	80
3.9.2. Araştırmaya Katılacak Uzman Grubunun Belirlenmesi	81
3.9.3. Birinci Tur Delphi Uygulaması.....	84
3.9.4. İkinci Tur Delphi Uygulaması	87
3.9.5. Üçüncü Tur Delphi Uygulaması.....	88
3.9.6. Dördüncü Tur Delphi Uygulaması	88
3.10. Verilerin Analizi.....	89
3.11. Araştırmanın Güvenirliği.....	90
3.12. Araştırmaya Ait Bulgular	91
3.12.1. Birinci Delphi Turunda Elde Edilen Bulgular	91
3.12.1.1. Medikal Turizm Hizmeti Sunan Sağlık İşletmelerinin Odaklanması Gereken İnovasyon Türlerini ve Değerlendirmesi Gereken İnovasyon Fırsatlarını Tespit Etmeye Yönelik Bulgular	94
3.12.1.2. Ürün İnovasyonu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Tespitine Yönelik Bulgular	98
3.12.1.3. Ürün İnovasyonu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Bulgular	101
3.12.1.4. Hizmet İnovasyonu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Tespitine Yönelik Bulgular	104
3.12.1.5. Hizmet İnovasyonu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Bulgular.....	106
3.12.1.6. Pazarlama İnovasyonu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Tespitine Yönelik Bulgular	108
3.12.1.7. Pazarlama İnovasyonu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Bulgular	110

3.12.1.8. Süreç İnovasyonu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Tespitine Yönelik Bulgular	112
3.12.1.9. Süreç İnovasyonu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Bulgular	114
3.12.1.10. İş Modeli İnovasyonu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Tespitine Yönelik Bulgular	116
3.12.1.11. İş Modeli İnovasyonu Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Bulgular	118
3.12.1.12. Kamu ve Özel Sağlık İşletmelerinde Odaklanılması Gereken İnovasyon Türlerindeki Farklılıklara Ait Bulgular	121
3.12.1.13. Kamu ve Özel Sağlık İşletmelerinde Karşılaşılan Ürün İnovasyonu Sorunları ve Çözüm Önerilerindeki Farklılıklar	122
3.12.1.14. Kamu ve Özel Sağlık İşletmelerinde Karşılaşılan Hizmet İnovasyonu Sorunları ve Çözüm Önerilerindeki Farklılıklar	124
3.12.1.15. Kamu ve Özel Sağlık İşletmelerinde Karşılaşılan Pazarlama İnovasyonu Sorunları ve Çözüm Önerilerindeki Farklılıklar	125
3.12.1.16. Kamu ve Özel Sağlık İşletmelerinde Karşılaşılan Süreç İnovasyonu Sorunları ve Çözüm Önerilerindeki Farklılıklar	127
3.12.1.17. Kamu ve Özel Sağlık İşletmelerinde Karşılaşılan İş Modeli İnovasyonu Sorunları ve Çözüm Önerilerindeki Farklılıklar	128
SONUÇ VE ÖNERİLER	131
KAYNAKÇA	143

KAYNAKÇA

- Abd Mutalib, N. S., Ming, L. C., Yee, S. M., Wong, P. L., & Soh, Y. C. (2016). Medical tourism: ethics, risks and benefits. *Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research*, 50(2), 261-270.
- Adams, K., Snyder, J., Crooks, V. & Johnston, R. (2015). Tourism discourse and medical tourists' motivations to travel. *Tourism Review*, 70(2), 85-96.
- Ağın, K. (2020). İşletmelerde toplam kalite yönetimi. *İksad Dergisi*, 6 (24), 490-497.
- Ajmeri, D. S. R. (2012). Medical tourism—a healthier future for India. *ArthPrabhand: A Journal of Economics and Management*, 1(5), 11-18.
- Akasya Akdu, S. (2009). *Sağlık turizmi kapsamında medikal turizm ve Türkiyedeki uygulamalar üzerine bir araştırma; İstanbul ve Ankara örneği* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Akbolat, M., & Deniz, N. G. (2017). Türkiye'de medikal turizmin gelişimi ve bazı ülkelerle karşılaştırılması. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 123-139.
- Akdaş, O. (2020). 2002 sonrası OECD ülkelerinde sağlık turizmi ve türkiye'nin payı (Tez no.10316733) [Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Akdu, U. (2014). *Medikal turizmde hizmet kalitesi, müşteri memnuniyeti ve müşteri sadakatinin değerlendirilmesi* (Tez no. 515351) [Doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Akman, G., Özkan, C., & Eriş, H., (2008). Strateji odaklılık ve firma stratejilerinin firma performansına etkisinin analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 7(13), 93-115.
- Akredite Kuruluşlar. (2023). *Search for jci-accredited organizations* <https://www.jointcommissioninternational.org/about-jci/accredited-organizations/>
- Aksoy, C., & Yılmaz, S. (2019). Sağlık turistlerinin hastane tercih kriterleri yönetici görüşleri. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 27-39.
- Aktepe, C. (2013). Sağlık turizminde yeni fırsatlar ve Türkiye'de yerleşik sağlık işletmelerinin pazarlama çabaları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 170-188.
- Alp, G. (2021). Medikal turistler tarafından en çok tercih edilen medikal turizm destinasyonları ve karşılaştırmaları. *Journal of Travel & Tourism Research*, 19.
- Alsharif, M. J., Labonte, R., & Lu, Z. (2010). Sınırların ötesindeki hastalar: dört ülkede medikal turistler üzerine bir araştırma. *Küresel Sosyal Politika Dergisi*, 10(3), 315-335.
- Al-Talabani, H., Kilic, H., Oztüren, A., & Qasim, S. O. (2019). Advancing medical tourism in the United Arab Emirates: Toward a sustainable health care system. *Sustainability*, 11(1), 230.
- Anderson, T. (2010). Wild cards: Three to watch. *Kiplinger's Personal Finance*, 64(1), 22.
- Andersson, A., Clausson, C. F., & Johansson, D. (2009). *Competence barriers to innovation: A study on small enterprises*. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=-9000&pid=diva2%3A158192>

- Aşıkoğlu, Ş., & Övey, İ. S. (2022). Türkiye’de sağlık turizminin niş pazarı; bağımlılık tedavi merkezleri. *EUropean Journal of Managerial Research (EUJMR)*, 6(11), 41-57.
- Avrupa İstatistik Ofisi, (2023). *Important information concerning the extraction of eurostat data*. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_dp010&lang=en
- Aykın, S. M., Saatçioğlu, Ö. Y., & Özmen, Ö. N. T. (2010). Yapısal yorumlayıcı modelleme ile inovasyon sürecinde karşılaşılan engellerin incelenmesi: türkiye gerçeği”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 17(2), 207-225.
- Bahara, B., & Akyürek B. D. (2022). Medikal Turizmin Türkiye’deki Gelişimi Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Generic Page*, 317.
- Baldwin, J., & Lin, Z. (2002). Impediments to advanced technology adoption for Canadian manufacturers, *Research Policy*, 31(1), 1-18.
- Barca, M., Akdeve, E., & Balay, İ. G. (2013). Türkiye sağlık turizm sektörünün analizi ve strateji önerileri. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 64-92.
- Barnett, H. G. (1953). İnovasyon: kültürel değişimin temeli. *Sosyal Güçler Dergisi*, 32(1), -50-93.
- Barutçugil, İ. S. (1981). *Teknolojik yenilik ve araştırma-geliştirme yönetimi*. Bursa Üniversitesi Basımevi.
- Baukute, G. (2012). *Medical tourism: the analysis of positive aspects of establishing medical tourism sector in lithuania*[Doctoral dissertation, Central European University].
- Bennett, M., King, B., & Milner, L. (2004). The health resort sector in Australia: A positioning study. *Journal of Vacation Marketing*, 10(2), 122-137.
- Bernat, M., & Jasek, S.(2018). Barriers to innovation activity.the macro-, mezo-and microeconomic approach on the example of Poland. *Barometr Regionalny. Analizy i Prognozy*, 16(4), 23-36.
- Berry, L. L., & Bendapudi, N. (2007). Health care: a fertile field for service research. *Journal of service research*, 10(2), 111-122.
- Bies, W., & Zacharia, L. (2007). Medical tourism: Outsourcing surgery. *Mathematical and computer modelling*, 46(7-8), 1144-1159.
- Bookman, M. Z., & Bookman, K. R. (2007, Mayıs 17). *Medical tourism in developing countries*. Palgrave Macmillan.
- Boyd, J. B., McGrath, M. H., & Maa, J. (2011). Emerging trends in the outsourcing of medical and surgical care. *Archives of Surgery*, 146(1), 107-112.
- Bozkurt, Ö. (2015). Sosyal hizmet işletmelerinde yenilik yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 89-106.
- Bozkurt, Ö. Ç., & Kalkan, A. (2014). Business strategies of SME’s, innovation types and factors influencing their innovation: Burdur model. *Ege Academic Review*, 14(2), 189-198.
- Bucak, T. ve Özkaya, E. (2013). Çanakkale ilinin termal turizm potansiyeli. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 7-23.
- Bulatovic, I., & Iankova, K. (2021). Barriers to medical tourism development in the United Arab Emirates (UAE). *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 1365.
- Bulut, A., & Şengül, H. (2019). Dünyada ve Türkiye’de sağlık turizmi. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 45-62.
- Burkett, L. (2007). Medical tourism: concerns, benefits, and the American legal perspective. *The Journal of Legal Medicine*, 28(2), 223-245.

- Burucuoğlu, M., & Yazar, E. E. (2020). Üçüncü parti platformda kargo firmalarına yapılan müşteri şikâyetlerinin içerik analizi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 99-114.
- Buzcu, Z. (2016). *Türkiye’de medikal turizm ve özel hastanelerde bir çalışma* (Tez no. 449637) [Doktora tezi, Mersin Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir.
- Buzcu, Z., & Birdir, K. (2019). Türkiye’de medikal turizm incelemesi: Özel hastanelerde bir çalışma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18(1), 311-327.
- Büyükoztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- Büyükalvarcı, A., Şapçılar, M. C., & Bayrakçı, S. (2016). Kalkınma planları kapsamında turizm endüstrisinin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (11), 186-201.
- Caballero-Danell, S. , & Mugomba, C. (2006). *Medical tourism and its entrepreneurial opportunities - a conceptual framework for entry into the industry tourism and hospitality management* [Master Thesis, Göteborg University].
- Carrera, P. M., & Bridges, J. F. (2006). Globalization and healthcare: understanding health and medical tourism. *Expert review of pharmacoeconomics & outcomes research*, 6(4), 447-454.
- Carroll, R. F., & Tansey, R. R. (2000). Intellectual capital in the new Internet economy—its meaning, measurement and management for enhancing quality. *Journal of Intellectual Capital*, 1(4), 296-312.
- Cesario, S. K. (2018). Implications of medical tourism. *Nursing for Women’s Health*, 22(3), 269-273.
- Chasanidou, D., Sivertstøl, N., & Hildrum, J. (2018). Exploring employee interactions and quality of contributions in intra-organisational innovation platforms. *Creativity and Innovation Management*, 27(4), 458-475.
- Chatterjee, D. (2014). Leadership in innovators and defenders: The role of cognitive personality styles. *Industry and innovation*, 21(5), 430-453.
- Chen, L. H., & Wilson, M. E. (2013). The globalization of healthcare: implications of medical tourism for the infectious disease clinician. *Clinical infectious diseases*, 57(12), 1752-1759.
- Chesbrough, H. W. (2006). The era of open innovation. *Managing innovation and change*, 127(3), 34-41.
- Clayton, M. J. (1997). Delphi: a technique to harness expert opinion for critical decision-making tasks in education. *Educational psychology*, 17(4), 373-386.
- Cochran, S. W. (1983). The Delphi method: Formulating and refining group judgements. *Journal of Human Sciences*, 2(2), 111-117.
- Cohen, E. (2008). Medical tourism in thailand. *AU-GSB E-journal*, 1(1), 24-37.
- Coheur, A. (2003). Hospital cooperation in border regions in Europe, practical experiences—perspectives. Free movement and cross-border cooperation in Europe: the role of hospitals and practical experiences in hospitals. In *HOPE Conference and Workshop. Luxembourg, Entente des hôpitaux luxembourgeois. Proceedings, June 2003*.
- Connell, J. (2011). *Medical tourism*. Bodmin: Cabi.
- Connell, J. (2013). Contemporary medical tourism: Conceptualisation, culture and commodification. *Tourism management*, 34, 1-13.
- Cook P. S. (2008). *What is health and medical tourism??. Humanities Research Program, Queensland University of Technology*.

- Cormany, D. (2008). Taking a pulse on potential medical tourism destinations: The hospitality and tourism industries. *Medical Tourism Magazine*, 7, 34-37.
- Coşkun, S., Mesci, M., & Kiliñç, I. (2013). Stratejik rekabet üstünlüğü sağlama aracı olarak inovasyon stratejileri: Kocaeli otel işletmeleri üzerine bir araştırma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 101-132.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni, nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (Çev. S. B. Demir). Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*, (Çev. Ed: Bütün, M. & Demir, S. B.). Siyasal Kitabevi.
- Cyranoski, D. (2001). Building a biopolis. *Nature*, 412(6845), 370-372.
- Çakır, K. Ö. (2021). *Uluslararası ödüllendirme programlarının otellerin hizmet kalitesi üzerindeki etkileri: Spa & Wellness ödülleri üzerine bir araştırma* (Tez no. 279226) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Çapar, H., & Aslan, Ö. (2020). *Medikal turizmde destinasyon seçimini etkileyen faktörler*. *Uluslararası Seyahat Tıbbı ve Küresel Sağlık Dergisi*, 8 (2), 80-88.
- Çavmak, D., & Çavmak, S. (2020). Using AHP to prioritize barriers in developing medical tourism: case of Turkey. *Int J Travel Med Glob Health*, 8(2), 73-79.
- Çayır, M. Y., & Sarıtaş, M. T. (2017). Nitel veri analizinde bilgisayar kullanımı: bir betimsel içerik analizi (2011-2016). *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 11(2), 518-544.
- Çebi, M. S. (2012). Yeniliklerin yayılmasında sosyal taklidin ve kanaat önderlerinin işlevsel önemi: Gabriel Tarde'in sosyal taklit teorisi açısından bir inceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2012(34), 1-18.
- Çoban, Ö., Dilek, S. E., & Harman, S. (2017). İntihar bir turizm türü olarak değerlendirilebilir mi?. *Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(1), 137-151.
- Çolakoğlu, Ü., Altun, H. E., & Kıyıkça, B. (2019). Türkiye'deki medikal turizm tezlerinin bibliyometrik profili (2008-2018). *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(2), 135-143.
- D'Este, P., Iammarino, S., Savona, M., & Von Tunzelmann, N. (2012). What hampers innovation? Revealed barriers versus deterring barriers. *Research policy*, 41(2), 482-488.
- Dalen, J. E., & Alpert, J. S. (2019). Medical tourists: Incoming and outgoing. *The American journal of medicine*, 132(1), 9-10.
- Damanpour, F., & Evan, W. M. (1984). *Örgütsel yenilik ve performans: "örgütsel gecikme" sorunu*. İdari Bilimler Üç Aylık.
- De Arellano, A. B. R. (2007). Sınır tanımayan hastalar: medikal turizmin ortaya çıkışı. *Uluslararası Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 37(1), 193-198.
- De Fuentes, C., Santiago, F., & Temel, S. (2020). Perception of innovation barriers by successful and unsuccessful innovators in emerging economies. *The Journal of Technology Transfer*, 45(4), 12831307.
- Dean, B. V., & Goldhar, J. D. (1980). *Management of research and innovation*. sole distributors for the USA and Canada, Elsevier North-Holland.
- Değer, Ç. (2012). *Kano modeli ile bütünleştirilmiş servqual analizinin kalite fonksiyon yayılımına uygulanarak hizmet kalitesinin iyileştirilmesi ve bir sağlık kuruluşunda uygula-*

- lanması (Tez no. 10452) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Delbecq, A. L., Van de Ven, A. H., & Gustafson, D. H. (1975). *Group techniques for program planning: A guide to nominal group and Delphi processes*. Scott, Foresman & Company.
- Dell'Era, C., & Verganti, R. (2007). Strategies of innovation and imitation of product languages. *Journal of Product Innovation Management*, 24(6), 580-599.
- Demir, Y., Pınar, O., Baştürk, Y. A., & Övey, İ. S. (2020). Medikal turistlerin tercih nedenleri: Samsun ili örneği. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 18-30.
- Demirdöğen, S. (2019). İşletmelerin inovasyon yapmalarına engel olan faktörlerin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Erzincan organize sanayi bölgesi örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (54), 417-446.
- Demirer, E. Ö. (2010). *Türkiye'de medikal turizm ve geliştirilmesi: Örnek bir araştırma* (Tez no. 273180) [Doktora tezi, Balıkesir Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Deniz, M. (2011). Kobi'lerde yenilik, yenilik stratejileri ve bir uygulama. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(22), 141-176.
- Deniz, S., & Çimen, M. (2016). Sağlık kuruluşlarında inovasyon aracı olarak altı sigma. *Journal of International Social Research*, 9(42), 1469-1474.
- D'Este, P., Rentocchini, F., & Vega-Jurado, J. (2014). The role of human capital in lowering the barriers to engaging in innovation: Evidence from the Spanish innovation survey. *Industry and innovation*, 21(1), 1-19.
- Diñçer, M. A. M. (2022). İnovasyon ve Kurumsal Mantık İlişkisi. E. Dil ve M.S. Döven (Editörler). *Stratejiye Dair Seçki Yazılar*. Birinci Baskı. Değişim Yayınları, ss. 75-94.
- Doğaner, I. (2014). *Özel hastanelerde markalaşma, imaj ve toplam kalite yönetimi (Kurumsallaşma süreci ve müşteri memnuniyeti tercihleri açısından irdelenmesi)* (Tez no. 11558) [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Doyle, P., & Stern, P. (2006). *Marketing management and strategy*. Pearson Education.
- Drucker, P. (1985). *İnovasyon ve girişimcilik: uygulamalar ve ilkeleri*. Harper & Row.
- Drucker, P. (2014). *Innovation and entrepreneurship* (1st ed.). Routledge.
- Duveneck, A., Grund, J., de Haan, G., & Wahler, K. (2021). Futures of area-based initiatives in German education: results from a quantitative Delphi survey. *European Journal of Futures Research*, 9(1), 1-16.
- Elçi, Ş. (2006). *İnovasyon kalkınmanın ve rekabetin anahtarı* (2. Baskı). Pelin Ofset.
- Emiroğlu, B. D. (2022). Kırsal Turizm İşletmelerinde İnovasyon ve İnovasyonun Önündeki Engeller. E. Durukan, B. Alkan, Sema Sağlık (Ed.). Birinci Baskı. Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Güncel Araştırmalar-II, Ankara: Gece Kitaplığı, ss. 107-128.
- Emiroğlu, B. D. (2022). *Kırsal turizm işletmelerinde inovasyon ve inovasyonun önündeki engeller*. Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Güncel Araştırmalar-II, 2.
- Erden, Y. (2009). Kamu ar-ge destekleri ve yenilik modelleri: kamu ar-ge politikalarının meşrulaştırılması için hangi yenilik modeli seçilmeli?. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 1(2), 25-39.
- Eren, M. (2021). *Türkiye'de medikal turizmde sektörel yapı, aktörler, işleyiş ve sorunlar* (Tez no. 690493) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Eriş, H. (2019). Şanlıurfa sağlık turizmi swot analizi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 18(71), 1278-1298.

- Eriş, H.,& Barut, S. (2020). *Sağlık turizmi*. İksad Yayınevi.
- Erkoç, B.,& Güner, T. A. (2021). Engelli bireye sahip ailelerin akılcı ilaç kullanımına ilişkin tutum ve davranışlarının belirlenmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 8(1), 14-20.
- Fetscherin, M.,& Stephano, R. M. (2016). The medical tourism index: Scale development and validation. *Tourism Management*, 52, 539-556.
- Fish, L. S. , & Busby, D. M. (1996). The Delphi method. In D. H. Sprenkle & S. M. Moon (Eds.), *Research methods in family therapy* (pp. 469-482). Guilford Press.
- Frenkel, A. (2003). Barriers and Limitations in the Development of Industrial Innovation in the Region. *European Planning Studies*, 11(2), 115-137.
- Galanakis, K. (2006). Innovation process. Make sense using systems thinking. *Technovation*, 26(11), 1222-1232.
- Galia, F.,& Legros, D. (2004). Complementarities between obstacles to innovation: evidence from France. *Research policy*, 33(8), 1185-1199.
- Garavan, T. N., Heneghan, S. , O'Brien, F., Gubbins, C., Lai, Y., Carbery, R., ... & Grant, K. (2020). L&D professionals in organisations: much ambition, unfilled promise. *European Journal of Training and Development*, 44(1), 1-86.
- Garcia-Altes, A. (2005). Sağlık turizmi hizmetlerinin geliştirilmesi. *Turizm Araştırması Annals*, 32(1),262-266.
- Garrod, B.,& Fyall, A. (2005). *Revisiting Delphi: the Delphi technique in tourism research*. Tourism research methods: Integrating theory with practice.
- Gerson, R. F. (1997). *Müşteri tatmininde süreklilik* (Çev. T. Savaşır). Rota Yayınları.
- Ghasemi, M. (2018). *Medikal turizmde bilgi yönetimi odaklı inovasyon* (Tez no. 526242) [Doktora tezi,Doğu Akdeniz Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Gholipour Soute, R., Amir, M., Zargham Boroujeny, H., & Kiani Feizabadi, Z. (2019). Exploring the barriers of medical tourism development in Iran with an emphasis on policymaking requirements. *Journal of Tourism and Development*, 7(4), 38-60.
- Glinos, I. A.,& Baeten, R. (2006). A literature review of cross-border patient mobility in the European Union. *Observatoire Social Européen, Europe for Patients*, 115.
- Glinos, I. A., Baeten, R., & Maarse, H. (2010). Purchasing health services abroad: practices of cross-border contracting and patient mobility in six European countries. *Health Policy*, 95(2-3), 103-112.
- Global İnnovation. (2022, Mart 1). *Küresel inovasyon endeksi*. <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2022-report>
- Global Wellness. (2022, Şubat 26). *Sağlık sektörü istatistikleri ve gerçekleri*.<https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2022-global-wellness-economy-country-rankings>
- Gonzales, A., Brenzel, L., & Sancho, J. (2001). *Health tourism and related services: Caribbean development and international trade*. Final report.
- Gruetzemacher, R., Dorner, F. E., Bernaola-Alvarez, N., Giattino, C., & Manheim, D. (2021). Forecasting AI progress: A research agenda. *Technological Forecasting and Social Change*, 170, 120909.
- Guan, J. C., Richard, C. M., Tang, E. P., & Lau, A. K. (2009). Innovation strategy and performance during economic transition: Evidences in Beijing, China. *Research policy*, 38(5), 802-812.
- Guba, E. G. (1990). The alternative paradigm dialog. In E. G. Guba (Ed.), *The paradigm dialog* (pp. 17-30). Newbury Park, CA: Sage.

- Güçlü, N.,& Sotirofski, K. (2006). Bilgi yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 351-373.
- Güleç, D. (2011). *Sağlık turizmi kapsamında antiaging (sağlıklı yaşlanma) uygulamaları ve yaşlı bakımı: türkiye değerlendirmesi* (Tez no. 298303) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Güleç, K., Karataş, G. G. ve Keklik, B. (2019, Haziran). *Türkiye'de sağlık hizmetlerinin mekansal dönüşüm analizi: bimarhanelerden şehir hastanelerine*, 4. Uluslararası Sağlık Bilimleri ve Yönetim Konferansı, Üsküdar Üniversitesi.
- Güleş, H. K.,& Bülbül, H. (2004). *Yenilikçilik-işletmeler için stratejik rekabet aracı* (1. Baskı). Nobel Yayınları.
- Günay, Ö. (2007). *KOBİ'lerde yenilik türlerinin analizi ve yenilik engellerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma* (Tez no. 42482) [Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Günday, G., Ulusoy, G., Kilic, K., & Alpkan, L. (2011). Effects of innovation types on firm performance. *International Journal of production economics*, 133(2), 662-676.
- Gürbüz, S. , & Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri-felsefe-yöntem-analiz* (4. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Gürleyen, B.,& Çınar, F. (2020). Türkiye'nin medikal turizm SWOT analizi: Covid-19 örneği. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 51-60.
- Hadjimanolis, A. (1999). Daha az gelişmiş küçük bir ülkede (Kıbrıs) kobi'ler için inovasyonun önündeki engeller. *Teknovasyon*, 19(9), 561-570.
- Hall, C. M. (2011). Health and medical tourism: a kill or cure for global public health?. *Tourism review*, 66(1/2), 4-15.
- Harahsheh, S. S. (2002). Curative tourism in Jordan and its potential development. *Bournemouth University, United Kingdom*, 3(1), 45-78.
- Hartono, A. (2018). Do innovation barriers drive a firm to adopt open innovation? Indonesian firms'experiences. *Academy of Strategic Management Journal*, 17(6), 1-12.
- Hasson, F., Keeney, S., & McKenna, H. (2000). Research guidelines for the Delphi survey technique. *Journal of advanced nursing*, 32(4), 1008-1015.
- Helmy, E. (2011). Benchmarking the Egyptian medical tourism sector against international best practices: an exploratory study. *Tourismos*, 6(2), 293-311.
- Heung, V. C., Kucukusta, D. & Song, H. (2010). A conceptual model of medical tourism: Implications for future research. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 27(3), 236-251.
- Hewitt-Dundas, N. (2006). Resource and capability constraints to innovation in small and large plants. *Small business economics*, 26, 257-277.
- Hipp, C.,& Grupp, H. (2005). Hizmet sektöründe yenilik: hizmete özgü yenilik ölçüm kavramları ve tipolojilerine olan talep. *Araştırma Politikası Dergisi*, 34(4), 517-535.
- Hobday, M. (2005). Firm-level innovation models: perspectives on research in developed and developing countries. *Technology analysis & strategic management*, 17(2), 121-146.
- Hopkins, L., Labonté, R., Runnels, V., & Packer, C. (2010). Medical tourism today: what is the state of existing knowledge?. *Journal of public health policy*, 31, 185-198.
- Horowitz, M. D. (2007). Medical tourism-health care in the global economy. *Physician executive*, 33(6), 24.
- Hoş, C. (2016). Sağlıkta zoru başarmak: Sağlık sektöründe akreditasyon. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Özel Sayı, 498-533.

- Hölzl, W., & Janger, J. (2013). Does the analysis of innovation barriers perceived by high growth firms provide information on innovation policy priorities?. *Technological Forecasting and Social Change*, 80(8), 1450-1468.
- Hsu, C. C., & Sandford, B. A. (2007). Delphi tekniği: fikir birliğine varmak. *Pratik Değerlendirme, Araştırma ve Değerlendirme*, 12(1), 1-10.
<https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-25360/yetkili-saglik-tesisleri-ve-araci-kuruluslar.html>
- Hudelson, P. M., & World Health Organization. (1994). Qualitative research for health programmes (No. WHO/MNH/PSF/94.3. Unpublished). *World Health Organization*.
- Hull, J. S. , & Mason, C. W. (2016). Understanding the links between wellness and Indigenous tourism in western Canada: critical sites of cultural exchange. In *The Routledge Handbook of Health Tourism* (pp. 458-477). Routledge.
- Hunter-Jones, P., & Blackburn, A. (2007). Understanding the relationship between holiday taking and self-assessed health: an exploratory study of senior tourism. *International Journal of Consumer Studies*, 31(5), 509-516.
- Ilinca, S. , Hamer, S. , Botje, D., Espin, J., Mendes, R. V., Mueller, J., ... & Plochg, T. (2012). All you need to know about innovation in healthcare: The 10 best reads. *International Journal of healthcare management*, 5(4), 193-202.
- ISAPS (The International Society of Aesthetic Plastic Surgery) (2020). https://www.isaps.org/wp-content/uploads/2022/01/ISAPS-Global-Survey_2020.pdf
- İlkay, S. , & Varinli, İ. (2005). ISO 9001: 2000 kalite yönetim sistemi: dünya, avrupa ve türkiye uygulamalarının karşılaştırılması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (25), 1-19.
- Jain, V., & Ajmera, P. (2018). Modelling the factors affecting Indian medical tourism sector using interpretive structural modeling. *Benchmarking: An International Journal*, 25(5), 1461-1479.
- JCI. (Joint Commission International) (2022, Ağustos 26). <https://www.jointcommissioninternational.org/who-we-are/accruited-organizations/>
- Jeotermal Kaynakların Değerlendirilmesi Projesi Nihai Raporu, (2022). *Türkiye sanayi sevk ve idare enstitüsü*. TÜBİTAK Yayınları.
- Johnson, D. (2001). İnovasyon ve girişimcilik nedir? Daha büyük kuruluşlar için dersler. *Endüstriyel ve Ticari Eğitim*, 33(4), 135-140.
- Jose, R., & Sachdeva, S. (2010). Keeping An Eye On Future: Medical Tourism. *Indian Journal of Community Medicine*, 35(3), 376-378.
- Kalkan, A., Bozkurt, Ö. Ç., & Kılınç, O. (2012). Kobi'lerin faaliyet gösterdiği sektörler ile stratejileri, yenilik türleri ve yenilik engelleri arasındaki ilişkiler. *Küresel Stratejik Yönetim Dergisi*, 6(2), 103-112.
- Kanber, R., & Topay, M. Kütahya Yoncalı Kaplıca Bölgesi Peyzaj Tasarımına Yönelik Öneriler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 92-103.
- Kaplıca Endüstrisi. (2020, Haziran 30). Wellness Economy Statistics & Facts. <https://globalwellnessinstitute.org/press-room/statistics-and-facts/>
- Karaata, S. (2012). *Yenilik yenileşim-inovasyon- bir yolculuk*. İzmir: Ege Genç İşadamları Derneği.
- Karadal, F. ve Türk, M. (2008). *İşletmelerde teknoloji yönetiminin geleceği*. Niğe Üniversitesi İİBF Dergisi, 1(1), 59-71.

- Karamustafa, K.,& Kılıçhan, B. (2019). Delphi yöntemi ile profesyonel turist rehberliği mesleğine ilişkin sorunların tespit edilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1348-1365.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kars, N., Bolat, N., Sirer, E., & Akaydın, A. (2020). Engellilik Tarihi Yazıları, A. R. Aydın, İ. Keskin, N. Z. Yelçe. (Editörler). Antik Çağ'daki İlk Tedavi Merkezi: Asklepon. 7. Bölüm. İstanbul Üniversitesi Yayınları, ss. 109-118.
- Kaufmann, A.,& Tödtling, F. (2002). Kobi'ler için inovasyon desteği ne kadar etkili? Yukarı Avusturya bölgesinin analizi. *Teknovasyon*, 22(3), 147-159.
- Kazemi, Z. (2007). *Study of effective factors for attracting medical tourist in Iran*, [Yayınlanmamış Master Tezi, Lulea University of Technology].
- Kılıç, R. (2011). *Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde bir özyetenek oluşturma stratejisi olarak inovasyon: balıkesir ili ve çevresinde bir araştırma* (Tez no. 280106) [Doktora tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Kızıl, C. (2019). *İktisadi ve sosyal yönleriyle inovasyon*. İksad Yayınevi.
- Kimberly, J. R.,& Evanisko, M. J. (1981). Organizasyonel inovasyon: bireysel, organizasyonel ve bağlamsal faktörlerin hastanelerin teknolojik ve idari inovasyonları benimsemesi üzerindeki etkisi. *Yönetim Akademisi Dergisi*, 24(4), 689-713.
- Kiremitçi A. Ş. (2008). *Turizmin gelişiminde bir alternatif olarak medikal turizm: bir sağlık kuruluşunda araştırma* (Tez no. 218504) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Kitapçı, İ. (2019). Joseph Schumpeter'in girişimcilik ve inovasyon anlayışı: yaratıcı yıkım kavramı ve geçmişten günümüze yansımaları. *Journal of Empirical Economics and Social Sciences*, 1(2), 54-74.
- Kitapçı, O. C. (2014). *Türkiye'de medikal turizm için model önerisi* (Tez no. 370031) [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Kodalak, O.,& Baltacı, M. Türkiye ve dünya'da medikal turizm. *Avrasya Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 81-91.
- Korucuk, S., Memiş, S., & Ergün, M. (2020). Kobi'lerde inovasyon stratejilerinin önceliklendirilmesine yönelik bir uygulama: Giresun ili örneği. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 156-168.
- KTB. (Kültür ve Turizm Bakanlığı) (2021, Kasım 11). *Kür uygulama Türleri*. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11486/kur-uygulama-turleri.html>
- Kuter, N. (2009). Çankırı kenti ve yakın çevresinin termal turizm açısından değerlendirilmesi. TMMOB Jeotermal Kongresi, 2325.
- Larisch, L. M., Amer-Wählin, I., & Hidefjäll, P. (2016). Sağlıkta yenilik sistemlerini anlamak: Stockholm bölgesi örneği. *Journal of Health Organization and Management*, 30(8), 1221-1241.
- Larsen, P.,& Lewis, A. (2007). How award-winning SMEs manage the barriers to innovation. *Creativity and Innovation Management*, 16(2), 142-151.
- Leahy, A. L. (2008). Medical tourism: The impact of travel to foreign countries for healthcare. *The Surgeon: Journal of the Royal Colleges of Surgeons of Edinburgh and Ireland*, 6(5), 260-261.

- Lee, C.,& Spisto, M. (2007, April). *Medical tourism, the future of health services*. In Proceedings of the 12th International Conference on ISO.
- Lewandowska, M. (2014). Innovation barriers and international competitiveness of enterprises from Polish food processing industry: Research results. *Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia*, 13(4), 103-113.
- Lincoln, Y. S.,& Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. SAGE. http://books.google.co.id/books?id=2oA9aWlNeooC&hl=&source=gbs_api
- Linstone, H. A.,& Turoff, M. (2002). *The Delphi method: Techniques and applications*. Addison-Wesley Educational Publishers Inc.
- Loughlin, K. G.,& Moore, L. F. (1979). Using Delphi to achieve congruent objectives and activities in a pediatrics department. *Academic medicine*, 54(2), 101-6.
- Lu, H. P.,& Wung, Y. S. (2021). Applying transaction cost theory and push-pull-mooring model to investigate mobile payment switching behaviors with well-established traditional financial infrastructure. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research*, 16(2), 1-21.
- Ludwig, B. (1997). Predicting the future: Have you considered using the Delphi methodology?. *Journal of Extension*, 35(5), 1-4.
- Lunt, N., Smith, R., Exworthy, M., Green, S. , Horsfall, D. and Mannion, R. (2011). *Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A Scoping Review*. OECD.
- MacCarthy, B. L.,& Atthirawong, W. (2003). Factors affecting location decisions in international operations—a Delphi study. *International Journal of Operations & Production Management*, 23(7), 794-818.
- MacGregor, R. K., Sroka, W., & Pelikánová, R. M. (2020). The CSR perception of front-line employees of luxury fashion businesses. *Organizacija*, 53(3), 198-211.
- MacNeil, M., Koch, M., Kuspinar, A., Juzwishin, D., Lehoux, P., & Stolee, P. (2019). Enabling health technology innovation in Canada: Barriers and facilitators in policy and regulatory processes. *Health Policy*, 123(2), 203-214.
- Madeira, M.J., Carvalho, J., Moreira, J. R. M., Duarte, F. A., & Filho, F. S. P. (2017). Barriers to innovation and the innovative performance of Portuguese firms, *Journal of Business*, 9(1), 2-22.
- Mahmood, O. A. M. (2020). *Medikal turizm kapsamında hizmet kalitesinin hasta memnuniyetine olan etkileri: İstanbul ili Beylikdüzü ilçesinde özel sağlık kuruluşlarına Orta-doğu ülkelerinden gelen hastalar üzerine bir araştırma* (Tez no. 642800) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Marinova, D.,& Phillimore, J. (2003). İnovasyon Modelleri. Uluslararası İnovasyon El Kitabı, 44–53. doi:10.1016/b978-008044198-6/50005-x
- Martinez, M. G.,& Briz, J. (2000). Innovation in the Spanish food & drink industry, *International Food and Agribusiness Management Review*, 3(2), 155–176.
- Masoud, F., Alireza, J., Mahmoud, K., & Zahra, A. (2013). A systematic review of publications studies on medical tourism. *Journal of Education and Health Promotion*, 2.
- Medhekar, A., Wong, HY & Hall, J. (2014). Medikal turizm hizmet pazarlamasında yenilik: Hindistan örneği. Hizmet pazarlamasında ve yönetiminde yenilikler: Gelişmekte olan ekonomiler için stratejiler (s. 49-66). IGI Küresel.
- Medical Tourism Index. (2022, Şubat 15). *2020-2021 MTI genel sıralaması*<https://www.medicaltourism.com/mti/home>

- Medikal Turizm İstatistikleri ve Gerçekler. (2022, Nisan 13). *Turizm istatistikleri*. <https://www.health-tourism.com/medical-tourism/statistics/>
- Medikal Turizm Pazarı Raporu. (2022, Şubat 1). *Medikal turizm pazarı*. <https://www.precedenceresearch.com/medical-tourism-market>
- Medikal Turizm Pazarı. (2022, Nisan 1). *Medikal turizm pazarı*. <https://www.marketdata-forecast.com/market-reports/medical-tourism-market>
- Melo, S. (2016). The impact of accreditation on healthcare quality improvement: A qualitative case study. *Journal Of Health Organization And Management*, 30(8): 242-258.
- Memiş, S.,& Korucuk, S. (2022). Hızlı yemek (fast food) sektöründe pazarlama inovasyon kriterlerinin belirlenmesi ve firma seçimi: Giresun ili uygulaması. *Verimlilik Dergisi*, (1), 47-59.
- Memişoğlu, D.,& Kalkan, B. (2016). Sağlık hizmetlerinde yönetim, inovasyon ve Türkiye. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 645-665.
- Mesci, M. (2011). *Bilgi yönetimi, yenilik ve işletme performansı arasındaki ilişkide ara değişkenlerin etkisi: beş yıldızlı otel işletmelerinde bir araştırma* (Tez no. 77405) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Miles, M. B.,& Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* (Çeviri: Sadegül Akbaba Altun ve Ali Ersoy). Pegem Akademi.
- Mitchell, V. W. (1991). The Delphi technique: An exposition and application. *Technology Analysis & Strategic Management*, 3(4), 333-358.
- Mohnen, P.,& Rosa, J. M. (2002). *Barriers to innovation in service industries in Canada* (pp. 231-250). Springer US.
- Mohnen, P.,& Röller, L. H. (2005). Complementarities in innovation policy. *European economic review*, 49(6), 1431-1450.
- Momeni, K., Janati, A., Imani, A., & Khodayari-Zarnaq, R. (2018). Barriers to the development of medical tourism in East Azerbaijan province, Iran: A qualitative study. *Tourism Management*, 69, 307-316.
- Musa, G., Doshi, D. R., Wong, K. M., & Thirumoorthy, T. (2012). How satisfied are inbound medical tourists in Malaysia? A study on private hospitals in Kuala Lumpur. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 29(7), 629-646.
- Nagla, M. (2012). Medical Tourism: Implication on Domestic Population. *South Asian Journal of Tourism and Heritage*, 5(2), 78-85.
- NaRanong, A.,& NaRanong, V. (2011). The effects of medical tourism: Thailand's experience. *Bulletin of the World Health Organization*, 89, 336-344.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar(Cilt I-II)*. Çev: Sedef Özge)İstanbul Yayın Odası.
- Nilashi, M., Samad, S., Manaf, AA, Ahmadi, H., Rashid, TA, Munshi, A., & Ahmed, OH (2019). Malezya'da medikal turizmin benimsenmesini etkileyen faktörler: DEMATEL-Fuzzy TOPSIS yaklaşımı. *Bilgisayar ve Endüstri Mühendisliği*, 137, 106005.
- OECD-Eurostat Oslo Kılavuzu. (2005). *Yenilik verilerinin toplanması ve yorumlanması için ilkeler* (3. Baskı). TÜBİTAK.
- Oke, A. (2004). Barriers to innovation management in service companies. *Journal of Change Management*, 4(1), 31-44.
- Okoli, C.,& Pawlowski, S. D. (2004). The Delphi method as a research tool: an example, design considerations and applications. *Information & management*, 42(1), 15-29.

- Olalı, H.,& Timur, A. (1988). *Turizm ekonomisi*. Ofis Tic. Matbaacılık.
- Oslo Kılavuzu. (2005, Mart 13). *Oslo Kılavuzu, yenilik verilerinin toplanması ve yorumlanması için ilkeler*. https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/Oslo_3_TR.pdf
- Öncü, M. A., Çatı, K., & Yalman, F. (2016). Medikal turizm kapsamında gelen yabancı hastalar ile yerli hastaların memnuniyet ve sadakatlerinin karşılaştırılması. *Bartın Üniversitesi İİ BF Dergisi*, 7(14), 45-71.
- Örücü, E., Kılıç, R., & Savaş, A. (2011). KOBİ'lerde inovasyon stratejileri ve inovasyon yapmayı etkileyen faktörler: bir uygulama. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 12(1), 58-73.
- Özay, H. E. (2003). *Süreçlerle yönetim sistemi ve küçük ve orta ölçekli bir işletmede uygulanması* (Tez no. 130282) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Özdemir, M. N.,& Deliormanlı, S. (2013). *Türkiye'de açık inovasyon ekosisteminin oluşmasının önündeki engeller ve çözüm önerileri*. TÜSİAD Yayınları.
- Özdemir, S. S. (2018). Sağlık hizmetlerinde reklama yönelik sınırlandırmalar ve hukuki sonuçları. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (34), 253-282.
- Özkan, M. E. (2019). Sağlık turizmi kapsamında türkiye'nin medikal turizm potansiyeline yönelik bir değerlendirme. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 50-64.
- Öztürk, M.,& Bayat, M. (2011). Uluslararası turizm hareketlerinde sağlık turizminin rolü ve kalite çalışmalarının önemi bir literatür çalışması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 135-156.
- Pala, F. (2020). *Girişimcilik yönelimi, inovasyon kapasitesi ve finansal performans arasındaki ilişkide çevresel faktörlerin moderatör etkileri üzerine bir araştırma* (Tez no. 626687) [Doktora tezi, Gümüşhane Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Paul, G & Nair, RP (2014). Medikal turizmde değer inovasyonu. *Prabandhan: Indian Journal of Management*, 7(12), 45-51.
- Paul, G. & Nair, RP (2014). Medikal turizmde değer inovasyonu. *Prabandhan: Indian Journal of Management*, 7(12), 45-51.
- Pavitt, K. (1984). Sectoral patterns of technical change: towards a taxonomy and a theory. *Research Policy*, 13, 343-373.
- Pınar, A. H. (2014). İnovasyon çağında stratejik teknoloji yönetimi ve işletmelerde teknoloji ve inovasyon stratejileri ile rekabet stratejileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 13-30.
- Plotnikova, I., Korneva, O., & Ustuihanina, A. (2015). Barriers to innovation in the implementation of the investment strategy: An empirical study. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 166, 369-377.
- Polat, G. (2021). *Medikal turistlerin deneyimleme kalite algıları ve tavsiye etme niyeti arasındaki ilişkide müşteri güveni ve müşteri memnuniyetinin aracılık rolü* (Tez No. 688025) [Doktora tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Pollmann, S. K. (2005). Health tourism in hungary. unpublished graduate diploma, department of tourism. University of Otago.
- Porter, M. (1990). *Competitive advantage of nations*. Harvard Business Review.
- Powell, C. (2003). The Delphi technique: myths and realities. *Journal of advanced nursing*, 41(4), 376-382.

- Purnomo, M. R. A., Anugerah, A. R., & Dewipramesti, B. T. (2020). Sustainable supply chain management framework in a higher education laboratory using intuitionistic fuzzy cognitive map. *Journal of Industrial Engineering and Management (JIEM)*, 13(2), 417-429.
- Rabiega, W. A. (1982). A classroom Delphi. *The Professional Geographer*, 34(1), 71-79.
- Rahman, A. (2016). *Hizmet pazarlama karmasının medikal turizme uyarlanması: antalya örneği* (Tez no. 452005) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Raofi, S. , Khodayari-Zarnaq, R., Ghasemyani, S. , Hamidi, H., & Vatankhah, S. (2022). Barriers of medical tourism development in Iran. *Anatolia*, 33(1), 91-103.
- Rastogi, P. N. (1988). *Productivity, innovation, management, and development: A study in the productivity cultures of nations and system renewal*. Sage Publications.
- Ravichandran, T. J. D. S. (2000). İdari yeniliğin benimsenmesinin hızı ve yoğunluğu: bilgi sistemlerinde tky'nin ampirik bir çalışması. *Karar Bilimleri*, 31(3), 691-724.
- Rekabet Terimleri Sözlüğü. (2023, Kasım 10). *Sözlük*. <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Yayinlar/rekabet-terimleri-sozlugu/terimler-listesi?icerik=1b-49bad1-162d-42fa-bb68-3f86cc34f1bc>
- Ren, T. (2009). Barriers and drivers for process innovation in the petrochemical industry: A case study. *Journal of Engineering and Technology Management*, 26(4), 285-304.
- Resmi Gazete. (2017). *Uluslararası sağlık turizmi ve turistlerin sağlığı hakkındaki yönetmelik*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170713-3.htm>
- Resmi Gazete. (2022, Kasım 11). *Seyahat acentaları yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/10/20071005-7.htm>
- Rogers, E. M. (1987). *The diffusion of innovations perspective*. Taking care: Understanding and encouraging self-protective behavior.
- Rothwell, R. (1994). Beşinci nesil inovasyon sürecine doğru. *International Marketing Review*, 11(1), 7-31.
- Rothwell, R., & Zegveld, W. (1985). *Reindustrialization and technology*. ME Sharpe.
- Rowe, G., & Wright, G. (1999). The Delphi technique as a forecasting tool: issues and analysis. *International journal of forecasting*, 15(4), 353-375.
- Sabuncu, B. (2014). KOBİ'lerde yenilik ve engellerinin tespitine yönelik bir araştırma: Denizli örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 103-123.
- Sağlık Bakanlığı, (2012). Sağlık Turizminde Süreçler ve Aracı Kuruluşlar Araştırma Raporu", Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı, Ankara.
- Sağlık Bakanlığı. (2022, Aralık 1). *Yetkili sağlık tesisleri ve aracı kuruluşlar*. <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-25360/yetkili-saglik-tesisleri-ve-araci-kuruluslar.html>
- Sağlık Bakanlığı. (2022, Nisan 14). *Dünyada Sağlık Turizmi*. <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/Eklenti/10945/0/03pdf.pdf>
- Sağlık Bakanlığı. (2022, Nisan 14). *Sağlık turizminin tarihçesi*. <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/Eklenti/10943/0/01pdf.pdf>
- Sağlık Bakanlığı. (2022, Nisan 15). *Sağlık turizmi nedir?* <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/Eklenti/10944/0/02pdf.pdf>
- Sağlık Bakanlığı. (2022, Ocak 11). *Sağlık turizminde süreçler ve aracı kuruluşlar araştırma raporu, 2012*. <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR,1128/saglik-turizminde-surecler-ve-araci-kuruluslar--arastirma-raporu.html>
- Sağlık Bakanlığı. (2023, Ocak 30). *Yetkili sağlık tesisleri ve aracı kuruluşlar*.

- Sağlık Piyasası Araştırma Raporları. (2022, Haziran 12).<https://www.researchandmarkets.com/categories/healthcare#hmc>
- Saiprasert, W. (2011). *An examination of the medical tourists motivational behaviorand perception: a structural model*. ProQuest Dissertations and Theses.
- Sandıkçı, M.,& Gürpınar, K. (2008). Termal turizm şletmelerinde kür hizmetlerinin algılanan önemi: ege bölgesinde bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 103-121.
- Saviotti, P. P. (1996). Technological evolution, variety and the economy. *Books*.
- Sayım, F. ve Aydın, V. (2011). "Hizmet Sektörü Özellikleri Ve Sistematik Olmayan Risklerin Sektör Menkul Kıymetleri İle Etkileşimine Dair Teorik Bir Çalışma". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 245-262.
- Sayın, K. Ş., Yeğinboş, E. Y., & Yüksel, İ. (2017). Türkiye'de medikal turizm uygulamaları: bir üniversite ve İzmir sağlık serbest bölgesi değerlendirmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(2), 289-313.
- Schumpeter, J. A. (1983). *The theory of economic development*. Cambridge: MA: Harvard.
- Schumpeter, J. A. (2013). *Capitalism, socialism and democracy*. Routledge.
- Segarra-Blasco, A., Garcia-Quevedo, J., & Teruel-Carrizosa, M. (2008). Barriers to innovation and public policy in Catalonia. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 4, 431-451.
- Seow, A. N., Choong, Y. O., Moorthy, K., & Chan, L. M. (2017). Intention to visit Malaysia for medical tourism using the antecedents of Theory of Planned Behaviour: A predictive model. *International Journal of Tourism Research*, 19(3), 383-393.
- Sert, A. N. (2019). Üçüncü yaş yerli turistlerin seyahat kısıtları ve motivasyonları üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 200-211.
- Shust, E. (2015). Does research and development activity increase accrual-based earnings management?. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 30(3), 373-401.
- Silva, M. J., Leitao, J., & Raposo, M. (2008). Barriers to innovation faced by manufacturing firms in Portugal: how to overcome it for fostering business excellence?. *International Journal of Business Excellence*, 1(1-2), 92-105.
- Siner, G.,& Torun, N. (2020). Sağlık turizmde termal turizm ve Spa-Wellness turizminin yeri ve önemi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 517-533.
- Singh, M. P., Chakraborty, A., & Roy, M. (2016). The link among innovation drivers, green innovation and business performance: empirical evidence from a developing economy. *World Review of Science, Technology and Sustainable Development*, 12(4), 316-334.
- Skulmoski, G. J., Hartman, F. T., & Krahn, J. (2007). The Delphi method for graduate research. *Journal of Information Technology Education: Research*, 6(1), 1-21.
- Smith, M.,& Puczko, L. (2009). *Health and wellness tourism*. Butterworth Heinemann.
- Smith, M.,& Puczko, L. (2010). Taking your life into your own hands? New trends in European health tourism. *Tourism Recreation Research*, 35(2), 161-172.
- Smith, R., Álvarez, M. M., & Chanda, R. (2011). Medikal turizm: literatürün gözden geçirilmesi ve iki taraflı ticaretin rolünün analizi. *Sağlık politikası*, 103(2-3), 276-282.
- Solow, R. M. (1957). Technical change and the aggregate production function. *The review of Economics and Statistics*.
- Somuncu, F. (2017). Sektörden bir bakış açısı: sağlık turizmde aracı kuruluşlar. D. Tengilimoğlu (Ed.), İçinde, Sağlık Turizmi (ss. 389-403). Siyasal Kitabevi.

- Soobiah, C., Desveaux, L., Bhatia, S., & Shaw, J. (2020). Identifying and overcoming policy-level barriers to the implementation of digital health innovation in Ontario: qualitative study. *Health Services Research*, 55, 112-113.
- Soyöz, U. (2020). *İyileştiren dokunuş: Kos Adası*. Roma Asklepion Tapınağı'na Kutsal Şifa Yolculuğu.
- Soysal, A. (2017). Sağlık turizmi: tehdit ve fırsatlar bağlamında Türkiye açısından bir durum değerlendirmesi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2), 169-188.
- Spencer, L., Ritchie, J., & O'Connor, W. (2003). *Analysis: practices, principles and processes*. In *Qualitative research practice: A guide for social science students and researchers*. Sage.
- Statt, D. (1999). *The concise dictionary of business management*. Routledge.
- Stendahl, M., & Roos, A. (2008). Antecedents and barriers to product innovation—a comparison between innovating and non-innovating strategic business units in the wood industry. *Silva Fennica*, 42(4), 659-681.
- Stewart, T. A. (2007). *The wealth of knowledge: Intellectual capital and the twenty-first century organization*. Currency.
- Sulku, S. N. (2017). Sağlık turizminde türkiye'nin dünyadaki yeri ve potansiyeli. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1), 99-133.
- Sund, K. J. (2008). *Innovation in the postal sector: strategies, barriers and enablers*. Project Report. SAP.
- Şahbaz, A., & Tanyeri, M. (2018). Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde inovasyona yönelik tutumlar ve inovasyon engelleri: Çanakkale ilinde KOBİ'ler üzerine bir araştırma. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 233-263.
- Şahin, G. G., Tuzlukaya, Ş., & Tengilimoğlu, D. (Editör) (2013). *Turizm Türleri ve Turizm Politikaları, Dünyada ve Türkiye'de Sağlık Turizmi*. Ankara: Siyasal Kitabevi, ss. 47-70.
- Şahin, Ö. U., & Şahin, M. (2018). Türkiye'de sağlık turizminin potansiyeli ve geleceği: swot analizi. *Journal of Awareness*, 3(5), 287-300.
- Şengün, H. (2016). Sağlık hizmetleri sunumunda inovasyon. *Med Bull Haseki*, 54, 194-8.
- Taleghani, M., Chirani, E., & Shaabani, A. (2011). Health tourism, tourist satisfaction and motivation. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 3(4), 546-555.
- Taş, D. (2014). *Türkiye'den medikal turizm kapsamında hizmet alan hastaların memnuniyetlerinin belirlenmesi: Ankara ili örneği* (Tez no. 361972) [Yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- TDK. (Türk Dil Kurumu) (2021, Ekim 11). *Online sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Temizkan, S. P., & Çiçek, D. (2015). *Sağlık turizmi*. Detay Yayıncılık.
- Tengilimoğlu, D. (2005). Sağlık turizmi: tedavi amaçlı turizm ve termal turizmde sorunlar ve çözüm önerileri. *Hastane Dergisi*, 34(90-96), 90.
- Tengilimoğlu, D. (2017). *Sağlık turizmi* (20. Baskı). Siyasal Kitabevi.
- Tengilimoğlu, D. (2021). Sağlık turizmi ve devlet teşvikleri. *Journal of Life Economics*, 8(1), 1-10.
- Terzi, M. (2019). *Sağlık hizmetlerinde inovasyon: E-sağlık uygulamalarının hastalar tarafından değerlendirilmesi* (Tez No. 537285) [Yüksek lisans tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- The Economist. (2018, Temmuz 28). *How the medical tourism business thrives*. <https://www.economist.com/business/2018/07/28/how-the-medical-tourism-business-thrives>

- Thomä, J. (2017). DUI mode learning and barriers to innovation—A case from Germany. *Research Policy*, 46(7), 1327-1339.
- Thompson, V. A. (1965). *Bürokrasi ve yenilik*. İdari Bilimler Üç Aylık.
- Tiwari, R. (2008, Haziran 3). *Research project global innovation. hamburg university of technology* http://www.global-innovation.net/innovation/Innovation_Definitions.pdf
- Tiwari, R., & Buse, S. (2007, October). *Barriers to innovation in SMEs: Can the internationalization of R&D mitigate their effects?*. In Proceedings of the First European Conference on Knowledge for Growth: Role and Dynamics of Corporate R&D-CONCORD.
- Tohum, E. U., & Demirel, Y. (2017). Kobi'lerdeki yenilik uygulamaları ve yenilik engellerinin belirlenmesi ve analizi üzerine bir araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(3), 7-27.
- Tontuş, H. Ö. (2019). *Tüm yönleriyle sağlık turizmi. Sağlık turizminde aracı kurumlar* (1. Baskı). Satark Yayınları.
- Tontuş, H. Ö. (2019, Mart 16). *Sağlık turizminin tarihçesi*. <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-23586/saglik-turizminin-tarihcesi.html>
- Toraman, C., Abdioğlu, H., & İşgüden, B. (2009). İşletmelerde inovasyon sürecinde entelektüel sermaye ve yönetim muhasebesi kapsamında değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 91-120.
- Trott, P. (2002). *Innovation management and new product development* (2. Edition). Prentice Hall, Pearson Education.
- TUBİTAK. (2022, Kasım 17). *Frascati kılavuzu*. https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/frascati_tr.pdf
- Tuncel, C. O. (2011). *İnovasyon sistemleri ve ekonomik gelişme: bursa bölgesi imalat sanayinde inovasyon süreçleri üzerine bir alan araştırması* (Tez no. 11452) [Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Turner, L. (2008). 'Medical tourism' initiatives should exclude commercial organ transplantation. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 101(8), 391-394.
- Turski, I., Mashika, H., Tkachenko, T., Khmara, M., Komarnitskiy, I., & Oliinyk, M. (2021). Medikal turizm: uluslararası turizmin durumunun analizi ve yurtiçi kalkınma beklentileri. *Halk Sağlığı*, 9(2), 27-34.
- TUSEB. (Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı) (2022, Ağustos 17). *Hakkında* <https://www.tuseb.gov.tr/tuska/hakkimizda>
- TÜBİTAK. (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu) (2002, Mart 13). *Oslo Kılavuzu*. https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/Oslo_3_TR.pdf
- TÜİK. (Türkiye İstatistik Kurumu) (2019, Mayıs 28). *Turizm istatistikleri*. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201116/turizm-gelirleri-ve-giderleri.html>.
- TÜİK. (Türkiye İstatistik Kurumu) (2022, Mart 18). *İstatistiklerle yaşlılar, 2021*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2021>
- Türkoğlu, M., & Çelikkaya, S. (2011). Türkiye'de KOBİ'lere yönelik Ar-Ge destekleri. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 3(2), 56-71.
- Ulschak, F. L. (1983). *Human resource development: the theory and practice of needs assessment*. Reston Publishing Company, Inc.
- Ulusoy, G., Alpkan L., Kılıç K., & Öner A. (2008). *İmalat sanayiinde inovasyon modelleri ve uygulamaları*. Tübitak Proje No: SOBAG-105K105.
- Ulusoy, G., Çetindamar, D., Yeğenoğlu, H., & Bulut, Ç. (2007). An empirical study on the competitiveness and innovation in four sectors of the Turkish manufacturing industry.

- Proceedings of the 14th International Annual EurOMA Conference, Ankara, p. 438-447, June 2007.
- UNTWO. (Uluslararası Turizm Örgütü) (2021, Şubat 28). *Word toyrsim barometer*. <https://www.unwto.org/unwto-world-tourism-barometer-data>.
- UNTWO. (Uluslararası Turizm Örgütü) (2022, Aralık 4). *Tourism Set to Return to Pre-Pandemic Levels in Some Regions in 2023*. <https://www.unwto.org/taxonomy/term/347>
- Urias, E., Vogels, F., Yalcin, S. , Malagrida, R., Steinhaus, N., & Zweekhorst, M. (2020). A framework for Science Shop processes: Results of a modified Delphi study. *Futures*, 123, 102613.
- Ushas. (2022, Mayıs 4). *Sağlık turizmi*. <https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/>
- Uzkurt, C. (2008). Pazarlamada değer yaratma aracı olarak yenilik yönetimi ve yenilikçi örgüt kültürü (1. Baskı). Beta Yayınları.
- Uzun, C. (2020). Turizm işletmelerinde inovasyon stratejileri. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 23(2), 271-294.
- Van Tubergen, A.,& van der Linden, S. (2002). A brief history of spa therapy. *Annals of the rheumatic diseases*, 61(3), 273.
- Verulava, T.,& Jorbenadze, R. (2018). Gürcistan'da medikal turizm: mevcut engeller ve tavsiyeler. *Malezya Halk Sağlığı Tıbbi Dergisi*, 18(1), 81-87.
- Whittemore, R., Chase, S. K., & Mandle, C. L. (2001). Validity in qualitative research. *Qualitative health research*, 11(4), 522-537.
- Williams, P. L.,& Webb, C. (1994). The Delphi technique: a methodological discussion. *Journal of advanced nursing*, 19(1), 180-186.
- Wong, K. M. and Musa, G. (2012). *Medical tourism in Asia: Thailand, Singapore, Malaysia, and India. Medical tourism: the ethics, regulation, and marketing of health mobility*. Routledge.
- Wongkit, M. & McKercher, B. (2016). Tıbbi tedavi ve tıbbi hizmet sağlayıcıların arzu edilen özellikleri: Tayland'daki medikal turizm vaka çalışması. *Seyahat ve Turizm Pazarlama Dergisi*, 33 (1), 14-27.
- World Report on Disability, (2022, Ocak 15). *World report on disability*<https://www.who.int/publications/i/item/9789241564182>
- Wunker, S. , & Low, J. L. (2018). *Costovation: Müşterilerinize Tam Olarak İstediklerini Veren İnovasyon - Ve Daha Fazlası*, AMACOM.
- Xu, T., Wang, W., & Du, J. (2020). An integrative review of patients' experience in the medical tourism. *INQUIRY: The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing*, 57, 0046958020926762.
- Yalçın, B. (2013). *Antalya ili sağlık turizmi potansiyeli araştırması* (Tez no. 363420) [Doktora tezi,Akdeniz Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Yalçın, B. M., Pirdal, H., Ünal, M., & Selçuk, Y. (2016). Anadolu Tıp tarihi-bölüm I. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 20(1), 33-44.
- Yardan, E. D., Dikmetaş, H., Us, N. C., & Yabana, B. (2014). Türkiye ve Dünyada sağlık turizmi. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 8(2), 27-42.
- Yavuz, Ç. (2010). İşletmelerde inovasyon-performans ilişkisinin incelenmesine dönük bir çalışma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(2), 143-173.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, M. M. (2018). Know-How Sözleşmeleri. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (1), 207-257.
- Yıldırım, S. C. (2015). Havayolu taşımacılığında rekabet unsurlarının değışkenliği ve hizmet inovasyonu ile müşteri memnuniyetinin artırılması: yeni bir “mil+ süre puanı. Uygulaması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 340-359.
- Yıldız, Y. K. (2017). *Sağlık kuruluşlarında güncel inovasyon endeksleri: kamu ve özel sektör sağlık kuruluşlarında bir alan incelemesi* (Tez no. 482737) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Yıldız, Z. (2011). Turizmin sektörünün gelişimi ve istihdam üzerindeki etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5), 54-71.
- Yılmaz, C. (2010, Nisan 4). *Medikal turizm araştırması (Birinci bölüm), T.C. sağlık bakanlığı temel sağlık hizmetleri genel müdürlüğü (Sağlık turizmi birimi)*, <https://docplayer.biz.tr/743109-T-c-saglik-bakanligi-temel-saglik-hizmetleri-genel%20mudurlugu-saglik-turizmi-birimi.html>
- Yılmaz, G. (2018). İda dağı'nın (Kazdağları) sağlık turizmi çerçevesinde incelenmesi. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*, 4(2), 15-35.
- Yılmaz, V. (2022). Medikal turizmin pazarlama karması unsurları açısından bir analizi. *Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 13(35), 1056-1078.
- Yılmaz, Z., & İncekaş, E. (2018). Türkiye'de inovasyon ve bölgesel kalkınma. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 154-169.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: design and methods* (3. Baskı). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları - applications of case study research* (Çev. İ. Günbayı). Akademik Yayıncılık.
- Yirik, Ş. (2014). *Sağlık turizmi üzerine antalya destinasyonunda bir araştırma* (Tez no. 363376) [Doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Yüzbaşıoğlu, N., & Doğan, O. (2018). Sağlık turizmi işletmelerinde inovasyon sürecine ilişkin bir literatür taraması. 7. Ulusal 3. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu, 20-21 Nisan 2018, İskenderun.
- Zaltman, G., Duncan, R., & Holbeck, J. (1973). *Innovations and organizations*. John Wiley & Sons. Inc.
- Zarei, A., & Maleki, F. (2019). Asian medical marketing, a review of factors affecting Asian medical tourism development. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 20(1), 1-15.
- Zengingönül, O., Emeç, H., İyilikçi, D. E., & Bingöl, P. (2012, Nisan 13). *Sağlık turizmi: İstanbul'a yönelik bir değerlendirme*. https://pdfhoney.com/pdf-to-docx.html?queue_id=6255f7d5421873876e8b45f5
- Zerenler, M., Türker, N., & Şahin, E. (2007). Küresel teknoloji, araştırma-geliştirme ar-ge ve yenilik ilişkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 653-667.
- Zwick, T. (2002). Employee resistance against innovations. *International Journal of Manpower*, 23(6), 542-552.